

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL TEIKTŲ REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO VILNIAUS APSKRITIES VYRIAUSIOJO POLICIJOS KOMISARIATO ELEKTRŪNŲ POLICIJOS KOMISARIATO AREŠTINĖJE IR LAIKINO SULAIKYMO PATALPOSE VERTINIMO

2015-06-09 Nr. 2015/1-53
Vilnius

I. BENDRA INFORMACIJA APIE 2014 M. RUGSĖJO 3 D. ATLIKTĄ PATIKRINIMĄ IR 2015 M. GEGUŽĖS 4 D. PAKARTOTINIO VIZITO METU NUSTATYTAS APLINKYBES

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams vykdant nacionalinę kankinimų prevenciją, patarėjai Kristina Brazevič, Juras Taminskas ir vyriausioji specialistė Deimantė Karužienė atliko jiems Seimo kontrolieriaus, Įstaigos vadovo Augustino Normanto pavestas užduotis ir 2014 m. rugsėjo 3 d. vertino asmenų laikymo Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau vadinama – VPK) Elektrėnų policijos komisariato (toliau vadinama – PK) areštinėje (toliau vadinama – areštinė) ir laikino sulaikymo patalpose sąlygas bei tai, kaip jose užtikrinamos žmogaus teisės. Po šio patikrinimo 2014 m. spalio 7 d. surašytoje ataskaitoje Nr. 2014/1-60(22) „Dėl žmogaus teisių padėties Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Elektrėnų policijos komisariato areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose“¹ buvo užfiksuoti trūkumai, dėl kurių galimai pažeidžiamos žmogaus teisės, ir pateiktos rekomendacijos šiuos trūkumus pašalinti.

2. Pažymėtina, kad Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo kontrolė yra labai svarbus nacionalinės kankinimų prevencijos aspektas, kuris leidžia nustatyti, ar rekomendacijos buvo įgyvendintos ir kokių konkrečių veiksmų institucija ėmėsi, siekdama jas įvykdyti. Vienas veiksmingiausių būdų patikrinti, kaip rekomendacijos buvo įgyvendintos – pakartotinis lankymasis laisvės apribojimo vietose. Pakartotinių vizitų metu siekiama išsiaiškinti Seimo kontrolierių pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo rezultatus.

3. Vykdydami rekomendacijų įgyvendinimo kontrolę ir Seimo kontrolieriaus, Įstaigos vadovo A. Normanto pavestas užduotis, Seimo kontrolierių įstaigos patarėjai K. Brazevič, J. Taminskas ir vyriausiosios specialistės D. Karužienė bei Eglė Mekaitė 2015 m. gegužės 4 d. dar kartą lankėsi PK, siekdami įvertinti, kaip įgyvendinamos Seimo kontrolieriaus 2014 m. spalio 7 d. ataskaitoje Nr. 2014/1-60(22) pateiktos rekomendacijos.

4. Atlikus pirmiau nurodytus veiksmus, nustatytos toliau išdėstytos aplinkybės.

¹ Prieiga internete: <http://www.lrski.lt/images/dokumentai/2014-09-03%20Vilniaus%20apsk%20%20VPK%20Elektrn%20aretin%20ir%20isp%20Nr%20%202022.pdf> (žiūrėta 2015-05-20).

4.1. Dėl apklausų filmavimo

4.1.1. Atliekant patikrinimą 2014 m. rugsėjo 3 d., buvo nustatyta, kad apklausos patalpose nėra įrengtos vaizdo stebėjimo kameros, apklausos vaizdo įrašas nedaromas. Buvo pateikta rekomendacija, kad apklausos kambariai pagal galimybes būtų stebimi naudojant vaizdo stebėjimo kameras bei būtų apsvaistyta galimybė, esant proceso dalyvių prašymui, daryti apklausos vaizdo įrašą. Teikdamas informaciją apie šios Seimo kontrolieriaus rekomendacijos įgyvendinimą VPK nurodė, kad 2015 m. apklausos kambariuose planuojama įrengti vaizdo stebėjimo sistemą.

4.1.2. Informuodamas apie pateiktos rekomendacijos tolesnį įgyvendinimą (2015 m. gegužės 15 d., elektroniniu paštu), VPK nurodė, kad vaizdo stebėjimo sistemą numatyta įrengti 2015 m. II–III ketvirtį. Vadovaujantis Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 5-V-342 „Dėl policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2015 m. investicijų projektų įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ ir įgyvendinant jame numatytą investicinį projektą – „Ilgalaikio turto policijos įstaigų specialiosioms funkcijoms vykdyti įsigijimas“ – numatyta VPK įsigyti 19 vnt. vaizdo stebėjimo kamerų. Jomis bus aprūpintas ir PK.

4.1.3. Įvertinus tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad rekomendacija vis dar neįgyvendinta.

4.2. Dėl sanitarinių mazgų įrengimo

4.2.1. Lankantis PK 2014 m. rugsėjo 3 d. nustatyta, jog areštinės kamerosse sanitariniai mazgai įrengti taip, kad, nors jie nuo likusio kameros ploto atskirti pertvaromis, neužtikrinamas jais besinaudojančių asmenų privatumas. Todėl buvo rekomenduota imtis priemonių užtikrinti, kad sanitariniai mazgai kamerosse būtų įrengti taip, jog būtų užtikrinamas laikomų asmenų privatumas (pvz., naudoti širmas).

4.2.2. Informuodamas apie pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad šią rekomendaciją, jų manymu, įgyvendinti netikslinga, nes kameros atitinka higienos normos HN 37:2009 reikalavimus, „[...] o papildomas areštinėje laikomų asmenų privatumo užtikrinimas, panaudojant širmas ar kitaip didinant sanitarinį mazgą skiriančią pertvarą, sudarytų kliūtis pareigūnams nuolat stebėti kamerosse esančius asmenis ir užtikrinti jų saugumą savęs žalojimo ar savizudybės atvejais. [...]“ (citatu kalba netaisyta).

4.2.3. Pakartotinai apsilankius PK, jo viršininkas informavo, kad, nors dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo buvo kreiptasi į VPK, papildomų lėšų širmoms įrengti ar kitaip privatumui užtikrinti negauta, be to, kaip nurodyta pirmiau, VPK nelaiko tikslinga įgyvendinti šią rekomendaciją.

4.2.4. Vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuota, kad ši rekomendacija neįgyvendinta

4.3. Dėl tiekiamo maisto tikrinimo

4.3.1. Atlikus patikrinimą 2014 m. rugsėjo 3 d. buvo nustatyta, kad į areštinę pristatomas maistas nėra tikrinamas, todėl buvo pateikta rekomendacija užtikrinti, kad į areštinę pristatomo pagaminto maisto kokybė (vaizdas, kiekis, temperatūra) būtų reguliariai tikrinami.

4.3.2. Teikdamas informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą, VPK savo rašte nurodė, jog maitinimo paslaugos teikimas bus kontroliuojamas pildant patiekalų, laikomų šilumą palaikančioje talpoje, temperatūros matavimo registrą bei apžiūrinamas patiekalas (jo bendras vaizdas) ir kontroliuojamas kiekis.

4.3.4. Analizuojant pakartotinio patikrinimo metu gautą informaciją buvo nustatyta, kad į areštinę tiekiamą maistą tikrina PK Organizacinės grupės darbuotojos, o gautus duomenis pažymi specialiaame žurnale. Šiame žurnale fiksuojami data, laikas, šilumą palaikančio įrenginio pavadinimas, temperatūra, koregavimo veiksmai bei asmuo, atlikęs patikrinimą. Tiekiamo maisto

vaizdas ir kiekis įvertinami vizualiai. Pareigūnų teigimu, kilus įtarimų arba gavus skundų dėl maisto vaizdo arba kiekio, būtų kreipiamasi į kompetentingas institucijas dėl išsamesnio į areštinę tiekiamo maisto tikrinimo atlikimo.

4.3.4. Įvertinus tai, kas nurodyta pirmiau, konstatuotina, kad rekomendacija įvykdyta tinkamai.

4.4. Dėl galimybės džiovinėti skalbinius

4.4.1. 2014 m. rugsėjo 3 d. atlikus patikrinimą buvo nustatyta, kad areštinėje laikomiems asmenims nėra sudarytos sąlygos džiovinėti skalbinius, todėl buvo pateikta rekomendacija, jog tam būtų sudarytos atitinkamos sąlygos.

4.4.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą VPK nurodė, kad areštinės patalpos atitinka visus jai keliamus reikalavimus, o tokia pareiga, kaip sudaryti sąlygas laikomiems asmenims džiovinėti savo skalbinius, imperatyviai nenumatyta jokiame teisės akte.

4.4.3. Pažymėtina, kad Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. balandžio 24 d. įsakymo Nr. 5-V-206 „Dėl tipinių teritorinių policijos įstaigų pastatų, statinių ir patalpų reikalavimų patvirtinimo“ (toliau vadinama – Taisyklės) 7.15 punkte numatyta areštinėje laikomų asmenų teisė naudotis savo drabužiais, avalyne, nuosavais lovos skalbiniais. Pareiga keisti lovos skalbinius ne rečiau kaip kartą per savaitę yra numatyta tik įstaigos išduotiems lovos skalbiniams (Taisyklių 82 p.). Be to, pagal dabartinį teisinį reglamentavimą ir Europos Komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą įdiegtus ir taikomus elgesio su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, standartus, asmenys areštinėse turėtų būti laikomi kuo trumpiau. Tokiu atveju, manytina, nekiltų poreikis į areštines uždarytiesiems skalbti asmeninę aprangą. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad neretai asmenys areštinėse išbūna gana ilgą laiką (atskirais atvejais – ir keletą metų), manytina, kad atsiranda poreikis spręsti areštinėje laikomų asmenų aprangos ir asmeninės patalynės skalbimo bei džiovinimo klausimą.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, į bendruosius pagarbos asmens orumui principus bei siekiant patenkinti kiekvieno areštinėje laikomo asmens minimalius socialiai priimtinius poreikius, privalu areštinėse laikomiesiems sudaryti tinkamas sąlygas skalbti asmeninius viršutinius drabužius ir lovos skalbinius bei juos džiovinėti.

4.4.3. Taigi, vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad ši rekomendacija neįgyvendinta.

4.5. Dėl įrašų į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse

4.5.1. Atlikus patikrinimą 2014 m. rugsėjo 3 d. buvo nustatyta, kad į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse bendruomenės slaugytojos apžiūros data ir laikas ne visada fiksuojami; todėl kilo abejonių, ar į areštinę uždaromų asmenų sveikatos būklė įvertinama per teisės aktuose nustatytą terminą (24 val.). Atsižvelgus į tai, buvo pateikta rekomendacija imtis priemonių užtikrinti, kad į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse bendruomenės slaugytojos tinkamai fiksuotų apžiūros datą ir laiką.

4.5.2. Informuodamas apie pateiktą rekomendacijų įgyvendinimą, VPK savo rašte nurodė, jog įstaigos areštinėje asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikianti bendruomenės slaugytoja informuota, kad į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse turi būti nurodomi jos atliekamos apžiūros data ir laikas.

4.5.3. Pakartotinai apsilankius įstaigoje ir patikrinus pirmiau nurodytas apžiūros korteles nustatyta, kad bendruomenės slaugytoja kaskart fiksuoja tikslų į areštinę uždaromų asmenų sveikatos būklės vertinimo laiką bei nurodo datą į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse.

4.5.4. Vertinant tai, kas nurodyta pirmiau, darytina išvada, kad Seimo kontrolieriaus pateikta rekomendacija dėl duomenų fiksavimo įvykdyta tinkamai.

4.6. Dėl pareigūnų kvalifikacijos kėlimo

4.6.1. Pirmą kartą apsilankius PK buvo nustatyta, kad mokymuose, susijusiuose su žmogaus teisių apsauga, PK pareigūnai tais metais nedalyvavo. Atsižvelgiant į tai, rekomenduota: siekiant gerinti dirbančių asmenų darbo kokybę, pagal galimybes organizuoti mokymus žmogaus teisių apsaugos temomis, kad pareigūnai galėtų dalyvauti įvairiuose kursuose ir vėliau pasidalintų gautomis žiniomis su kolegomis. Teikdamas informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimą VPK savo rašte nurodė, kad tokius mokymus planuojama organizuoti.

4.6.2. Informuodamas apie pateiktos rekomendacijos tolesnį įgyvendinimą (2015 m. gegužės 15 d. ir 19 d., elektroniniu paštu), VPK nurodė, kad 2014 m. spalio 8 d. du Vilniaus apskrities VPK Elektrėnų PK atstovai dalyvavo mokymuose „Profesinės veiklos ypatumai“ (lektorius – Asociacijos „Novi homines“ prezidentas Aivaras Daukantas). Dalis paskaitų (1,5 val.) buvo skirta informacijai apie žmogaus teisių gynimo mechanizmus. PK viršininko paprašyta, kad darbuotojai, kurie dalyvavo šiuose mokymuose, perskaitytų paskaitą kitiems areštinės darbuotojams bei pasidalintų žiniomis.

4.6.3. Vertinant tai, kas išdėstyta pirmiau, konstatuotina, kad rekomendacija yra įgyvendinta.

4.7. Dėl leidimo-higienos paso

4.7.1. Atliekant patikrinimą 2014 m. rugsėjo 3 d. buvo padaryta išvada, kad bendruomenės slaugytoja asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia patalpoje, kuri galimai neatitinka tokių paslaugų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų. Atsižvelgiant į tai, buvo kreiptasi į Vilniaus visuomenės sveikatos centrą prašant atlikti šios patalpos visuomenės sveikatos saugos patikrinimą.

4.7.2. Vilniaus visuomenės sveikatos centras atlikęs patikrinimą konstatavo, kad medicinos punkto patalpose asmens sveikatos priežiūros paslaugos yra teikiamos neturint šiai veiklai išduoto leidimo-higienos paso. Atsižvelgiant į tai, VPK administracijai buvo nurodyta iki 2014 m. lapkričio 17 dienos kreiptis į Vilniaus visuomenės sveikatos centrą dėl leidimo-higienos paso teikti įstaigoje asmens sveikatos priežiūros paslaugas išdavimo.

4.7.3. Pakartotinai apsilankius PK, viršininkas nurodė, kad šį klausimą sprendžia VPK. Siekiant išsiaiškinti, kaip vis dėlto yra įgyvendinama Seimo kontrolieriaus teikta rekomendacija, papildomai buvo kreiptasi į VPK ir Vilniaus visuomenės sveikatos centrą dėl informacijos pateikimo. Iš institucijų pateiktos papildomos informacijos nustatyta, kad 2014 m. lapkričio 21 d. VPK kreipėsi į Vilniaus visuomenės sveikatos centrą dėl leidimo-higienos paso išdavimo. Vilniaus visuomenės sveikatos centras, įvertinęs VPK ūkinės komercinės veiklos vykdymo sąlygas, 2015 m. gegužės 5 d. atsisakė išduoti VPK leidimą-higienos pasą dėl bendrosios praktikos slaugos kabineto veiklos sąlygų neatitikimo teisės aktų reikalavimams².

² Vilniaus visuomenės sveikatos centro pateiktais duomenimis, bendrosios praktikos slaugos kabineto veiklos sąlygos neatitinka Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 21 str. 7 d. 4 p., Lietuvos higienos normos HN 47-1:2012 „Sveikatos priežiūros įstaigos. Infekcijų kontrolės reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. V-946 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 47-1:2012 „Sveikatos priežiūros įstaigos. Infekcijų kontrolės reikalavimai“ patvirtinimo“ 6 p., 7 p., 8 p., 9 p., 23 p., 26 p., 41.1 p., 41.2. p., 41.3. p. bei 12 priedo, Lietuvos higienos normos HN 66:2013 „Medicininį atliekų tvarkymo saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-706 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 66:2013 „Medicininį atliekų tvarkymo saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ 9 p. ir Privalomojo pirmosios pagalbos mokymo programos, Privalomojo higienos įgūdžių mokymo programos, Privalomojo mokymo apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai mokymo programos, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. V-69 „Dėl Privalomojo pirmosios pagalbos mokymo programos, Privalomojo higienos įgūdžių mokymo programos ir Privalomojo mokymo apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai mokymo programos patvirtinimo“ reikalavimų.

4.7.4. Vertinant tai, kas nurodyta pirmiau, darytina išvada, areštinėje laikomiems asmenims bendruomenės slaugos paslaugos teikiamos patalpoje, kuri neatitinka visuomenės sveikatos saugos reikalavimų; todėl konstatuotina, kad Seimo kontrolieriaus teikta rekomendacija dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo patalpoje, neturint šiai veiklai išduoto leidimo-higienos paso, laikytina neįgyvendinta.

II. IŠVADOS

5. Apibendrinant pirmiau šioje ataskaitoje nurodytas aplinkybes, susijusias su žmogaus teisių padėtimi Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Elektrėnų policijos komisariato areštinėje ir laikino sulaikymo patalpose, ir atsižvelgiant į 2014 m. spalio 7 d. ataskaitoje Nr. 2014/1-60(22) pateiktas rekomendacijas, nustatyta:

5.1. *Įgyvendintos rekomendacijos:*

5.1.1. dėl tiekiamo maisto tikrinimo (žr. 4.3 punktą);

5.1.2. dėl įrašų į areštinę uždaromų asmenų apžiūros kortelėse (žr. 4.5 punktą);

5.1.3. dėl pareigūnų kvalifikacijos kėlimo (žr. 4.6 punktą).

5.2. *Neįgyvendintos rekomendacijos:*

5.2.1. dėl apklausų filmavimo (žr. 4.1 punktą);

5.2.2. dėl sanitarinių mazgų įrengimo (žr. 4.2 punktą);

5.2.3. dėl galimybės džiovinti skalbinius (žr. 4.4 punktą);

5.2.4. dėl leidimo-higienos paso (žr. 4.7 punktą).

III. REKOMENDACIJOS

6. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į atlikus pakartotinį patikrinimą nustatytas aplinkybes, ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punkto ir 6 dalies nuostatomis, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato viršininkui Kęstučiui Lančinskui rekomenduoja imtis priemonių užtikrinti, kad šios ataskaitos II dalies 5.2 punkte išdėstytose išvadose nurodytos neįgyvendintos rekomendacijos būtų tinkamai įvykdytos.

Apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus (pateikiant rekomendacijos įgyvendinimo priemonių planą) informuoti iki 2015 m. rugsėjo 1.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas